پیام شیخ علی خطیب نایب‌رئیس مجلس اعلای اسلامی شیعیان لبنان

حوزه علمیه قم؛ عظمت تاریخی و چالش‌های حال و آینده

مقدمه: امروز بیش از هر زمان دیگری راز حضور پرافتخار شهر قم را در کلام ائمه اهل‌بیت علیهم‌السلام درک می‌کنیم. در حدیث شریفی از امام صادق علیه‌السلام نقل شده است: «کوفه از مؤمنان خالی خواهد شد و دانش از او نهان گردد؛ چنانچه مار در سوراخش نهان شود. سپس علم در شهری به‌نام قم ظاهر می‌شود و آن شهر معدن علم و فضل می‌گردد تا جایی که هیچ مستضعفی در دین، حتی [در میان] زنان پرده‌نشین، باقی نمی‌ماند و این در زمانی نزدیک به ظهور قائم ما خواهد بود. پس خداوند قم و اهلش را قائم‌مقام حجت قرار می‌دهد و اگر چنین نبود، زمین اهلش را فرو می‌برد و در زمین حجتی باقی نمی‌ماند. پس علم از آنجا به سایر بلاد در شرق و غرب جاری می‌شود و حجت خدا بر همه خلق تمام می‌گردد تا آنجا که هیچ‌کس در زمین باقی نمی‌ماند که دین و علم به او نرسیده باشد، سپس قائم علیه‌السلام ظهور می‌کند.»

این حدیث شریف، بار سنگین به‌کارگیری معیار جهانی در نشر اسلام با روش‌ها و شیوه‌های نوین را بر دوش اهل علم و فضیلت می‌گذارد که با ویژگی‌های فرهنگی هر ملت یا قومی در جهان متناسب باشد. امروزه، جمهوری اسلامی ایران، به‌برکت انقلاب [امام] خمینی قدس‌سره، آن آغاز استوار برای نقشه جهانی نوین اسلامی را شکل می‌دهد؛ انقلابی که امام کاظم علیه‌السلام آن را پیش‌بینی کرده و فرمودند: «مردی از اهل قم، مردم را به حق دعوت می‌کند؛ گروهی همچون پاره‌های آهن با او همراه می‌شوند که بادهای تند آنان را نمی‌لغزاند، از جنگ خسته نمی‌شوند، ترس به دل راه نمی‌دهند و بر خدا توکل می‌کنند و سرانجام نیکو برای پرهیزگاران است.»

و در سخن امام صادق علیه‌السلام چیزی هست که به ما اطمینان می‌دهد، این روشنایی و این شعله، تحت عنایت خداوند سبحان و تأیید صاحب عصر عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف، تا آنگاه که خداوند به ظهور مبارکش اذن دهد، ادامه خواهد یافت. آن حضرت علیه‌السلام به یکی از اصحاب خود به‌نام عفان بصری فرمودند: «آیا می‌دانی چرا قم نامیده شده است؟» گفتم: «خدا و رسولش و شما داناترید.» فرمود: «قم نامیده شده؛ زیرا مردمش با قائم آل‌محمّد علیه‌السلام به‌پا خیزند و بر او استوار مانند و او را یاری کنند.»

• عظمت تاریخی

شهر مقدس قم از قرن دوم هجری (هشتم میلادی) تا اواخر قرن چهارم، شهری آبادان و سرشار از علم و فقه بود. این شهر مملو از نوابغ حدیث، فقه و رجال بود و علم از آنجا به سایر شهرها گسترش یافت. محدثان قمی در سپهر حدیث و فقه شناخته شده بودند و کافی است بدانیم که ابراهیم‌بن هاشم، پسرش علی‌بن ابراهیم، احمدبن محمدبن خالد برقی، احمدبن محمدبن موسی اشعری، محمدبن احمدبن عمران اشعری و دیگر بزرگان حدیث و فقه، دانش‌آموختگان مکتب قم بودند و آثار ارزشمندی از خود به‌جا گذاشتند که از حوادث روزگار در امان مانده است.

منابع تاریخی همگی بر این باورند که ورود حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام و وفات ایشان در سال ۲۰۱ هجری (۸۱۷ میلادی)، از مهم‌ترین رویدادهای تاریخی این شهر بوده است. مراقد ائمه و صالحان از نوادگان اهل‌بیت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله همواره مراکز ویژه علم، نور و معنویت بوده‌اند که [این ویژگی] در مورد قم، با پیوند عاطفی و روحی میان جامعه بومی و اهل‌بیت علیهم‌السلام تقویت شده است.

نشانه‌های فعالیت علمی شیعه در قم از قرن چهارم هجری آشکار شد و محدثان بزرگی چون شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری) در آن ظهور کردند. قم، پیش از آنکه حوزه شیعی به نجف اشرف و کربلا منتقل شود، به‌تدریج به مرکزی برای نگارش و حفظ روایات اهل‌بیت علیهم‌السلام تبدیل شد.

در دوره صفویه (۱۷۳۶-۱۵۰۱میلادی)، صفویان مذهب شیعه اثنی‌عشری را به‌عنوان مذهب رسمی دولت احیا کردند و به شهر قم توجه ویژه‌ای نمودند. آنها مرقد حضرت معصومه علیهاالسلام را بازسازی کرده و با گنبدها و مناره‌ها تزئین نمودند. همچنین این شهر، مقصد زائران و دانشمندان شد و عمران و فعالیت‌های دینی در آن افزایش یافت.

مهم‌ترین رویداد قم، تأسیس حوزه علمیه قم توسط آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری یزدی (۱۳۵۵-۱۲۷۴ هجری) در سال ۱۳۴۰ هجری در این شهر بود. او پیش از آنکه در تدریس به استقلال رسد [و حوزه قم را تأسیس کند]، عصاره علوم نجف اشرف و اراک را [در خود] گرد آورده و از استادانش سیدمحمد فشارکی (متوفای ۱۳۱۵ هجری) و محقق خراسانی بهره‌ها برده بود... و تقدیر چنین بود که این حوزه علمیه، سدی محکم در برابر جریان‌های سکولار و الحادی در دورانی باشد که استعمار غرب سلطه می‌یافت و رقابت‌های شدیدی بر سر منابع جهان و آینده کشورها، ملت‌ها و فرزندان‌شان در جریان بود.

پس از این پایه‌گذاری فرخنده و علی‌رغم مشکلات و تلاش‌ها برای بدنام کردن اسلام و تشیع، دیگر امکان فهم تجربه اسلامی و پیشرفت علوم اسلامی در قرن بیستم بدون درنظر گرفتن قم، علما و دستاوردهای آن در زمینه‌های مختلف وجود ندارد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی، آیت‌الله خامنه‌ای (دام ظله) می‌فرمایند: «شهدای بزرگ و پرشمار حوزه‌های علمیه شیعه که برخی از آنان مانند شهید اول و شهید ثانی قدس‌سرهما از علمای طراز اول حوزه‌ها به‌شمار می‌آیند، گواه بزرگی بر جهاد علمای دین در عصر تقیه و سختی هستند؛ علمایی که رساله‌های علمی و عملی خود را با خون شهادت و مرکب خون نوشتند.»

خدمات آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری یزدی و آیت‌الله بروجردی قدس‌سرهما در دوران مدیریت حوزه علمیه قم، شایسته توجه فراوان است. امام خمینی قدس‌سره همواره از آیت‌الله حائری قدس‌سره و سادگی زندگی‌اش، آنگاه که در اوج قدرت و رهبری [حوزه علمیه قرار داشت]، به‌نیکی یاد می‌کرد و او را از نظر علم، اخلاص، زهد، تواضع، تقوا و حسن معاشرت می‌ستود.

تأسیس حوزه علمیه در شهر قم طی یکصدسال اخیر و با مدیریت این بزرگان و یاران مخلص آنها، رهاوردهایی داشته است که تلاش‌های ستمگران این جهان نمی‌تواند آنها را محو کند.

تشکیل حکومت اسلامی در ایران انقلابی، چیزی جز اوج دستاوردهای ارزشمند اندیشه‌های بزرگان دین به رهبری روحانیون انقلابی شیعه و هدایت حرکت انقلابی مردم نبود؛ امری که منجر به تشکیل نظام اسلامی مبتنی بر فقه گردید و افق‌های جدیدی را پیش روی جامعه جهانی و مشتاقان آزادی و رهایی گشود.

حوزه علمیه قم، همواره گنجینه‌ای برای اسلام محمدی اصیل و سرچشمه مهم‌ترین تحول انقلابی در تاریخ امت و جهان معاصر بوده و هست و ما درحالی‌که یکصدمین سالگرد بازتأسیس آن را جشن می‌گیریم، چشم به دوره‌ای دوخته‌ایم که در آن، حوزه علمیه تجربه تمدن اسلامی و انسانی را، به‌عنوان زمینه‌سازی ظهور مبارک صاحب عصر و زمان عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف، از نو راهبری کند.

• فرصت‌ها و چالش‌ها

کسی که در عظمت این تاریخ و نجات یافتن مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام [پس گذر از] دوران‌های طولانی ستم می‌اندیشد، الطاف الهی‌ای را می‌بیند که این ارواح متعالی و عقل‌های فروزان را تحت نظارت حضرت صاحب‌الزمان (ارواحناله‌الفدا) به خدمت گرفته است...؛ اما آیا چالش‌ها پایان یافته است؟ قطعاً ما امروز با چالش‌هایی به بزرگی امت و جهان روبه‌رو هستیم و همواره نابودی باطل از احقاق حق دشوارتر بوده است؛ همان‌طور که تجربه امیرالمؤمنین علیه‌السلام در سال‌های کوتاه حکومتش به ما نشان داده است.

بدون شک، حوزه علمیه با برپایی حکومت اسلامی در ایرانِ اسلام، به این دستاورد بزرگ واکنش نشان داده است. به‌برکت نبوغ دو رهبر بزرگ، حضرت امام خمینی قدس‌سره و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (دام ظله)، حوزه علمیه از آزادی پژوهش علمی به روش فقه جواهری، آن‌گونه که امام خمینی در وصیت‌نامه‌شان فرمودند، برخوردار شده است؛ اما ایشان همچنین توصیه کردند که تحقیقات افزایش یابد و پنجره‌های جدیدی در این مدرسه مبارک گشوده شود.

و درواقع، حوزه علمیه و جامعه مدرسین آن، با درک اهمیت فرصتی که انقلاب اسلامی کبیر قرن بیستم فراهم آورده است، به‌پا خاسته‌اند. وظایف و مأموریت‌های جامعه مدرسین تغییر کرده و از مبارزه علیه نظام ستمگر به مشارکت در تأسیس و تثبیت حکومت اسلامی در زمینه‌های گوناگون که مهم‌ترین آن، مقابله با چالش‌های دولت دادگر و مسئولیت‌های آن است، تبدیل شده است.

• پیشنهادها

به‌عنوان ناظری دلسوز و علاقه‌مند، گمان می‌کنم برادران مسئول در حوزه [علمیه] مبارکه، حجم چالش‌هایی را که جمهوری اسلامی مبارک از داخل و خارج با آن روبه‌روست، درک می‌کنند؛ همان‌طور که بدون شک می‌دانند، اگر جامعه ایران حامی و متحد آن باشد، تمام توطئه‌های جهان نمی‌تواند این تجربه مبارک را ناکام بگذارد.

از سوی دیگر، نمی‌توان چالش ناشی از پیشرفت فناوری در زمینه گمراهی و گمراه‌سازی را انکار کرد؛ از این‌رو، این پیشنهادها را به‌عنوان کالایی اندک عرضه می‌کنم؛ زیرا من طلبه‌ای از طلاب این حوزه هستم و آنچه می‌گویم، از شما و به سوی شماست.

۱. باید روش‌های تبلیغ توسعه یابد؛ به‌طوری که سکوهای ارتباطی به عرصه نبرد با محتوای مبتذل رایج در آن تبدیل شود. سید شرف‌الدین قدس‌سره زمانی فرمود: «هدایت تنها از همان مسیری گسترش می‌یابد که گمراهی گسترش یافته است.» و بر اساس این قاعده، او در سال ۱۹۳۶ کالج جعفری را در صور تأسیس کرد. پس باید موتورهای جستجوی جایگزین گوگل، همان‌طور که چین انجام داد، داشته باشیم.

باید برنامه‌های کاربردی داشته باشیم که تیک‌تاک و اینستاگرام را به چالش بکشند و باید برای آموزش و آماده‌سازی مبلغان عصر، از تمام اقشار جامعه تلاش کنیم. با زبانی هوشمندانه، اهمیت و فایده التزام به احکام، تعالیم و مفاهیم را آن‌گونه که مکتب اصیل اسلام محمدی ارائه می‌دهد، شرح دهیم؛ زیرا ابتکارات فردی برای پاسخگویی به نیاز در عصر دستگاه‌های مجهز به هوش مصنوعی و لشکرهای گمراه‌کننده، چه از غرب و چه از غرب‌زدگان در شرق، دیگر کافی نیست.

۲. بیایید روش‌های تحقیق علمی آماری مدرن را در مطالعه تحولات اجتماعی در ارتباط با اسلام یا دور از آن به‌کار گیریم و نتایج داده‌های این تحقیقات را به‌عنوان شاخص‌های عملکردی قرار دهیم که گروه‌های هدف در جامعه را مشخص می‌کند؛ گروه‌هایی که سرطان غرب‌زدگی و فرهنگ مصرف‌گرایی آن‌ها را می‌پوساند و تأثیر محاصره اقتصادی بر زندگی روزمره شهروند ایرانی را افزایش می‌دهد.

۳. بیایید در تلفیق اصالت و گشودگی در نگارش فقه به زبان قانون و ساده‌سازی مطالبات و ارائه آن به زندگی، به‌عنوان مرجعی برای حکم قضات و رفتار افراد، نوآوری کنیم.

۴. در عصر استفاده از اقتصاد به‌عنوان سلاح محاصره جمهوری اسلامی و تحریک ملت‌ها برای بازگشت به اطاعت از غرب و آمریکا، به پژوهش علمی در اقتصاد، اهمیتی که شایسته آن است، بدهیم و در مقابل انحصار پول توسط نظام ربوی و کنترل مردم از طریق ایجاد مصنوعی کمبود پول و تبدیل آن به ثروتی که تنها میان ثروتمندان در نظام سرمایه‌داری معاصر در گردش است، روش‌های هزینه‌کرد اسلامی را فعال کنیم که پول را به گردش خون اقتصاد ملی یا به نهری جاری که تمام طبقات جامعه را سیراب، از طبقه متوسط محافظت و با فقر مبارزه می‌کند، تبدیل می‌سازد.

۵. حوزه قم دانشگاهی جهانی است که امروز دانشجویانی از نود کشور جهان را در خود جای داده است. چگونه می‌توانیم از اندیشمندان جهان برای تعامل با جهان بهره ببریم؟ این پرسش بزرگی است؛ زیرا دیده‌ایم چگونه آمریکایی‌ها و اروپایی‌ها بر مغزها حکومت می‌کنند و [صاحبان] مغزهای سرکش را تصفیه می‌کنند تا بتوانند، همچنان بر بشریت با استفاده از نوابغ آن تسلط داشته باشند. حال آنکه آنها نژادپرست هستند و به دیگران احترام نمی‌گذارند. پس چگونه است که آنان امروزه می‌خواهند اسلامی را که [دینی] ماهیتاً جهانی است، به انسان در هر کجا احترام می‌گذارد، فطرت پاک او را تقویت و از آن دفاع می‌کند، در زشت‌ترین چهره‌های تکفیر و تروریسم نشان دهند و حتی از خودش هم بیگانه‌اش سازند؟

۶. شما در لبنان مؤسسه‌ای دارید که به دست فقیهی از فقهای قم، امام سیدموسی صدر -خداوند او و برادرانش را بازگرداند- تأسیس شده است و من امروز افتخار نمایندگی آن را در همایش شما دارم. از ابتدا، این مؤسسه پلی میان جبل‌عامل و شیعیان لبنان از یک سو و انقلاب اسلامی ایران که هنوز در آغاز راه بود، از سوی دیگر بوده است. ما همچنان با تمام فروتنی به عهد خود پای‌بندیم و با بزرگترین حمله وحشیانه‌ای که لبنان و شیعیان لبنان با آن مواجه هستند، مقابله می‌کنیم. از این فرصت ارزشمند استفاده می‌کنم تا پیمان میان مجلس اعلای اسلامی شیعیان لبنان و حوزه مبارک قم را تجدید کنم و خواستار همکاری و توجه بیشتر به لبنان زخم‌خورده هستم که برخی مجاهدان نخبه خود و در رأس آنها سید شهدای امت، سیدحسن نصرالله رضوان‌الله‌علیه را در تجاوز اخیر از دست داده است. ما بر تداوم همکاری تاریخی میان جبل‌عامل و حوزه‌های آن با حوزه علمیه قم مقدسه تأکید داریم؛ جایی که تلاش‌های علمای جبل‌عامل به‌برکت کوشش‌های ستون‌های حوزه علمیه و استادان آن، از شهید اول و دوم گرفته تا محقق کرکی، شیخ بهایی، شیخ محمدحسن صاحب جواهر و سید محمدبن علی موسوی جبعی صاحب مدارک رحمة‌الله‌علیهم، جاودانه مانده است.

و با وجود تمام زخم‌ها، به شما اطمینان می‌دهم که ما همچنان جبهه‌ای منسجم، متحد و معتقد به حتمیت پیروزی، هرچند پس از مدتی، هستیم.

﴿والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا و إن الله لمع المحسنین﴾ (عنکبوت: ۶۹)

والسلام علیکم ورحمة‌الله وبرکاته.

نشریه علمی چکامه انتظار به گام پنجم رسید

پنجمین دوفصلنامه علمی داخلی چکامه انتظار، «چکامه انتظار» به همت معاونت پژوهش جامعة الزهرا علیهاالسلام با ۶ مقاله علمی منتشر شد.

دستاوردهای فرهنگی حکومت مهدوی از منظر ادعیه و زیارات فرهنگی، نوشته سکینه جدی و مواجهه نواب اربعه با قرامطه کوفه در عصر غیبت صغری، به‌قلم آسیه آخوند قرقی، نقد و بررسی عدم انتفاع از امام غائب عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف در اندیشه سلفی‌گری ایرانی با تکیه بر آیات قرآن، به‌همت سید محمدمهدی موسوی و ویژگی‌های حاکم دینی مبتنی برآموزه‌های دینی، نوشته بنت‌الهدی وفا، از عناوین منتشرشده در این شماره است.

همچنین مقاله‌های مؤلفه‌های سیاسی حکومت مهدوی از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام، به‌قلم صغری فهیمی و زهرا فاضل نیشابوری و ضرورت الگوسازی برای نسل جوان با تأکید بر زمینه‌سازی ظهور، نوشته زهرا سعیدی و زهرا ارجمند، در این شماره به چاپ رسیده است.

اساتید و پژوهشگران می‌توانند مقالات خود را از طریق پیام‌رسان ایتا به شناسه nashriyeh@ ارسال و جهت کسب اطلاعات بیشتر با تلفن‌های ۳۲۲۱۱۲۴۰۰-۳۲۱۱۲۳۴۲ تماس بگیرند.

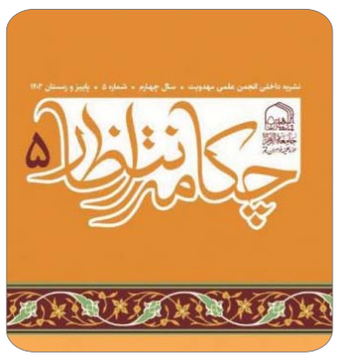

• اخبار کوتاه جهان

• اوکراین

▫ **زلنسکی تحریم‌هایی را علیه ایران اعمال کرد:** رئیس‌جمهور، اوکراین روز جمعه از اعمال تحریم‌هایی علیه اتباع روس و شرکت‌هایی از کشورهای روسیه، چین، ایران و ازبکستان خبر داد.

• رژیم صهیونیستی

▫ **جاسوسی کابینه نتانیاهو از دولت ترامپ:** تلگراف به‌نقل از یک مسئول آگاه گزارش داد: کابینه بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی، به سرویس جاسوسی این رژیم مأموریت داده است تا اقدامات پنهان و مخفی آمریکا را رصد کند. نتانیاهو به دنبال آن است تا بفهمد، آمریکا در پشت پرده چه می‌کند و چه برنامه‌هایی دارد.

▫ **۴۰ درصد از اسرائیلی‌ها به ترک سرزمین‌های اشغالی فکر می‌کنند:** به گزارش روزنامه صهیونیستی هاآرتص، حدود ۶۰ هزار صهیونیست در سال ۲۰۲۴ از سرزمین‌های اشغالی مهاجرت کرده و بازنگشته‌اند. همچنین ۴۰ درصد ساکنان سرزمین‌های اشغالی به مهاجرت فکر می‌کنند.

• اردن

▫ **اعلام پایان سیاست آشتی با اخوان‌المسلمین:** ملک عبدالله، پادشاه اردن، در اقدامی بی‌سابقه، رسماً پایان سیاست آشتی با اخوان‌المسلمین را اعلام و این جنبش را غیرقانونی اعلام کرد. دولت اردن این گروه را به ارتباط با ایران و حماس متهم کرده و تأکید کرده است که «سیاست مهار» به پایان رسیده است.

• آمریکا

▫ **آمریکا میلیاردها دلار کمک پژوهشی به دانشگاه هاروارد را تعلیق کرد:** به گزارش رویترز، وزارت آموزش ایالات متحده، به دانشگاه هاروارد اطلاع داده است که میلیاردها دلار از بودجه کمک‌های پژوهشی این دانشگاه به‌حالت تعلیق درآمده است. وزارت آموزش گفته که برای از سرگیری این کمک‌ها، هاروارد باید سیاست‌های خود را در زمینه مبارزه با یهودستیزی و تضمین امنیت دانشجویان یهودی بهبود بخشد.

• یمن

▫ **یمن در حال توسعه صنعت موشکی است:** نشریه اسرائیل‌هیوم: برآوردها در اسرائیل نشان می‌دهد که انصارالله نوع جدیدی از موشک را به سمت فرودگاه بن‌گوریون شلیک کرد. اسرائیل تخمین می‌زند که انصارالله علی‌رغم حملات مختلف به این کشور، همچنان در حال توسعه موشک‌ها و پهپادهای جدید است. شبکه ۱۴ تلویزیون رژیم صهیونیستی هم گفت: «حوثی‌ها ما را تهدید می‌کنند، انگار که هیچ اتفاقی نیفتاده است. آنها محاصره هوایی اعلام می‌کنند و صداهای‌شان را بلند می‌کنند، انگار که خودشان بزرگ هستند و ما کوچک.

▫ **ترامپ در قلب عربستان، یمنی‌ها را شجاع‌ترین عرب‌ها توصیف کرد:** عبدالرحمن مطر، فعال رسانه‌ای مصری: ترامپ به مرکز عربستان در ریاض رفت و ۶۰۰ میلیارد گرفت و گفت: یمنی‌ها در میان عرب‌ها شجاع‌ترین هستند. او گفت: یمنی‌ها با موشک پاسخ بزرگی به اسرائیل دادند؛ اما ترامپ به جای محکوم‌کردن آن، یمنی‌ها را سرسخت توصیف کرد.

• عربستان

▫ **امضای بزرگترین قرارداد فروش دفاعی تاریخ بین آمریکا و عربستان:** در جریان سفر منطقه‌ای رئیس‌جمهور آمریکا، به کشورهای عربی خلیج فارس، عربستان سعودی تعهد داد که در طول ۴ سال آینده، ۶۰۰ میلیارد دلار در ایالات متحده سرمایه‌گذاری کند. این توافقات شامل بخش‌های مختلفی از جمله فناوری، انرژی، زیرساخت و دفاع می‌شود. کاخ سفید: آمریکا و عربستان، بزرگترین قرارداد فروش دفاعی تاریخ را به ارزش حدود ۱۴۲میلیارد دلار، امضا کردند.

▫ **حملات هفتم اکتبر نگرش عربستان را نسبت به اسرائیل تغییر داد:** عزیز غشیان، تحلیلگر سیاست خارجی عربستان سعودی: حملات هفتم اکتبر تحولات ژئوپلیتیک منطقه را به لرزه درآورد و نگرش عربستان را نسبت به اسرائیل تغییر داد. در عربستان متوجه شدند که رابطه با اسرائیل سمّی بوده و خواهد بود؛ رابطه با اسرائیل برای عربستان بار امنیتی دارد!

• فرانسه

▫ **عملکرد دولت نتانیاهو در غزه خجالت‌آور است:** ماکرون، رئیس‌جمهور فرانسه با دفاع از تعلیق شراکت تجاری اسرائیل و اتحادیه اروپا، ممانعت این رژیم از ورود کمک‌ها به غزه را خجالت‌آور دانست. اتحادیه اروپا باید تحریم اسرائیل را بررسی کند. آنچه در غزه اتفاق می‌افتد، یک فاجعه انسانی غیرقابل قبول و وحشتناک است که باید متوقف شود.

• آژانس بین‌المللی انرژی اتمی

▫ **هیچ‌کسی نمی‌تواند برنامه هسته‌ای ایران را نابود کند:** گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی: ویران‌گرترین کارزار نظامی هم قادر به ویران‌کردن تمامی زیرساخت‌های هسته‌ای ایران نخواهد بود. چنین اقدامی فاجعه‌بار خواهد بود. به یاد داشته باشید که ایران کشوری بسیار بزرگ و ثروتمند است. ما تنها نهادی هستیم که یک هیأت بازرسی رسمی در ایران دارد. معتقدم باید به‌طور خستگی‌ناپذیری در پی دستیابی به توافقی دیپلماتیک باشیم و این امر غیرممکن نیست.